

Дйба Ніна Іванівна,

старший науковий співробітник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України;

Пустовіт Валерій Аркадійович,

старший науковий співробітник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Анотація. Висвітлено проблемні питання протидії корупції в Україні. Обґрунтовано необхідність вжиття невідкладних заходів щодо удосконалення антикорупційного законодавства з метою забезпечення повноцінного формату функціонування спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

Ключові слова: корупція, антикорупційне законодавство, невідворотність покарання за корупційні правопорушення.

Summary. The problem questions of counteraction a corruption are reflected in Ukraine. Grounded necessity of the use of exigent measures on the improvement of anticorruption legislation with the purpose of providing of valuable format of functioning specially of upovnovazhenikh of sub''ektiv in the field of counteraction a corruption.

Keywords: corruption, anti-corruption legislation, inevitability of punishment for corruption offenses.

Відповідно до п.3 Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015, однією з актуальних загроз національній безпеці України є поширення корупції, її укорінення в усіх сферах державного управління [1].

Проведений аналіз стану протидії корупції в Україні за 2018 рік свідчить, що діяльність правоохоронних органів у сфері протидії корупції не відповідає сучасним викликам та загрозам, продовжує залишатися малоефективною, що зумовлено, зокрема, низьким рівнем комплексної взаємодії та координації спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, неефективністю існуючого інституційного механізму протидії корупційним проявам, зростаючими масштабами корумпованості правоохоронних та контролюючих органів, відсутністю ефективної системи правосуддя тощо [2].

Малоефективною залишається адміністративна відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією, що частково пояснюється недосконалістю процедур притягнення до адміністративної

відповідальності, стислими строками давності, непропорційністю адміністративних стягнень та неоднорідною судовою практикою [3].

Слід також зазначити, що ефективне державне управління вимагає послідовної антикорупційної політики, яка здійснюватиметься шляхом забезпечення невідворотності покарання за корупційні правопорушення [1]. Таке покарання, у разі його дієвості, доповнює заходи щодо запобігання корупції і стримує поширення корупційних діянь та недоброчесної поведінки [3].

У цілому судова «антикорупційна» статистика свідчить про те, що покарання за корупційні правопорушення традиційно були скоріше винятком, ніж правилом, зважаючи на масштаби та укоріненість корупції. Але при цьому наявні дані вимагають адекватного осмислення та негайного реагування [4].

Рівень судимості за найбільш небезпечні й поширені корупційні злочини за останні сім років зменшився майже в 6 разів, зокрема за заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем (частини 2–5 ст. 191 КК України) із 1641 засудженої особи у 2010 р. до 204 засуджених осіб у 2017 р., тобто у 8 разів; за одержання неправомірної вигоди (хабара) – із 774 осіб у 2010 р. до 218 осіб у 2017 р., тобто в 3,5 раза, а за зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України) – із 708 осіб у 2010 р. до 16 осіб у 2017 р. [4].

Водночас зростає відсоток виправданих за ці злочини. Наприклад, якщо у 2010 – 2012 рр. він становив від 0,2 % до 1,1 %, то у 2016 – 2017 рр. – від 4,0 % до 16,7 %, при тому, що загалом суди виправдовують не більше 0,3 % усіх осіб, які постають перед судом. За останні чотири роки серед засуджених за корупційні злочини переважна більшість звільняється від покарання (за службове зловживання – більше 90 %).

Реальне позбавлення волі загрожує лише одиницям. Так, за заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем (частини 2 – 5 ст. 191 КК України) у 2017 р. засуджено до цього виду покарання лише 39 осіб, за зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України) – 2, за одержання неправомірної вигоди – 24, за її надання – 4 особи [5].

У 48 з-поміж 180 справ, в яких станом на 31 січня 2019 року детективи Національного антикорупційного бюро України завершили досудове розслідування, а прокурори Спеціалізованої антикорупційної прокуратури скерували обвинувальні акти до суду, судді не призначили навіть підготовче засідання.

З-поміж 36 рішень у справах НАБУ і САП судді винесли лише два вирoki стосовно трьох осіб, які передбачають реальне покарання у виді позбавлення волі. Інші рішення – це затвердження угод про визнання винуватості або призначення покарання, не пов'язаного з позбавленням волі.

На переконання представників НАБУ, якнайшвидший початок роботи Вищого антикорупційного суду зможе поставити крапку у розслідуваннях детективів, оскільки сьогодні існуюча судова система не спроможна забезпечити оперативний та об'єктивний розгляд справ від НАБУ і САП [6].

Зважаючи на викладене, доцільним є вжиття невідкладних заходів щодо удосконалення антикорупційного законодавства та забезпечення повноцінного формату функціонування спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, що надасть змогу забезпечити підвищення ефективності системи запобігання і протидії корупції, зниження рівня корупції в системі правоохоронних органів, інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, зокрема необхідно:

1. Забезпечити початок роботи, подальше функціонування Вищого антикорупційного суду.

2. На законодавчому рівні визначити механізм співпраці та правовий захист викривачів фактів корупції в Україні. Забезпечити повне та безперешкодне функціонування реєстру е-деклараций, посилити заходи захисту інформаційної системи від несанкціонованого витоку конфіденційної інформації.

3. Прийняти Антикорупційну стратегію з метою визначення комплексу заходів, спрямованих на зменшення рівня корупції в Україні та подальше просування антикорупційних ініціатив у державі.

Список використаних джерел

1. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#n14>.

2. Звіт про стан протидії корупції за 12 міс. 2018 р. Форма № 1-КОР (місячна), затверджена наказом Генеральної прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки, Міністерства доходів і зборів, Міністерства оборони, Державної судової адміністрації України від 22.04. 2013 № 52/394/172/71/268/60 за погодженням з Держстатом України.

3. Проект закона України від 26.04.2018 № 8324. Про антикорупційну стратегію на 2018–2020 роки. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6F800A.html.

4. Антикорупційний поступ UA. Конспект доповіді. URL: https://lb.ua/economics/2018/08/05/404337_antikoruptsiyniy_postup_ua_konspekt.html.

5. Україна проти корупції: Економічний фронт. Економічна оцінка антикорупційних заходів у 2014–2018 рр. URL: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/IER/2018/Anti_corruption_%20Report_Ukr_.pdf.

6. У 48 справах від НАБУ і САП судовий розгляд не розпочато. URL: <https://nabu.gov.ua/novyny/u-48-spravah-vid-nabu-i-sap-sudovy-roglyad-ne-rozpochato>.